

גליוני בים דרך

משיעודי הגאון הגדול רבי מיכל זילבר שליט"א

שנה א | גליון ג

דרכי מני ים

פרשת לך לך

והיה ברכה - שבת מקור הברכה

א) הברכות ניתנו לאברהם. ב) נמסר ליצחק וזרע יעקב. ג) כח הברכות בישראל. ד) מפתח הברכות. ה) הגדת עתידות. ו) ענין הברכה. ז) אמצעי בהורדת השפע. ח) אצילות הברכה. י) ממקור הברכות. יא) אברהם הקנה שמים וארץ לה'. יב) פרסום אמנותו. יג) שומר שבת שותף למעשה בראשית. יד) ברכת השבת. יז) השומר שבת - מקיים העולם. טו) כח הברכה משותפות בבריא. טז) 'קונה שמים וארץ'.

ישראל הללו, שברכתן ברכה וקללתן קללה, יעסקו בדברים הללו. וכתב המהרש"א: "שברכתן ברכה כו' - לכאורה יש לפרש על פי מה שאמרו שניתנה הברכה לאברהם ולזרעו לברך אחרים."

מפורש להדיא, שהברכות שניתנו לאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, ויעקב מסרו ליוסף, מיוסף נמסר כוח הברכה לכל ישראל, כמבואר בגמרא שברכתן ברכה. ויש כאן הדגש שהברכות ניתנו רק לאברהם ולזרעו, והפקיע את עשו וישמעאל מכך. אמנם יש להתבונן במה זכה אברהם שניתן לו מפתח הברכות, וכלשון רש"י: "עד עכשיו היו בידי, ברכתי את אדם ואת נח ואותך, ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ". הרי שלא נתן הקדוש ברוך הוא את כוח הברכה לאדם הראשון ונח, אלא לאברהם. ויש להתבונן במה הצדיק אברהם אבינו את דרכו לזכות במפתח הברכה שלא זכו לזה דורות הראשונים שהיו לפניו.

הגדת עתידות

תחילה נבאר מרבתינו הקדמונים מה הוא מהות ענינה של הברכה. ראה מה שכתב בספר העיקרים (מאמר ד פרק יט): "ענין הברכות שהנביאים והצדיקים והחסידים מברכין את האנשים, הוא דבר נבוכו בו המפרשים ולא העלו בידם דבר הגון, וזה שהם אמרו לא ימלט הדבר מחלוקה, אם שיהיו הברכות תפילה או הגדת העתידות... והרבה דברים נאמרו בזה, והיותר נכון ממה שהסכימו עליו הוא, שענין הברכות כאילו הוא דבר מורכב משניהם, מהגדת העתידות ומן התפילה", עיין שם מה שהאריך בזה.

ענין הברכה

וכתב: "והנראה לי בזה הוא, שענין הברכות אינו הגדת עתידות כלל, אבל הוא תפלה עם נתינת הכנה אל המקבל שיחול השפע

כוח הברכות ניתן לכל אחד מישראל, שכן אמר ריש לקיש (יומא נד, ב): "בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאון לשוק ואמרו

פנינה מן הים

נסיון הרעב

וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ וַיֵּלֶךְ אַבְרָם מִלְכִימֶשׁ לְגוֹי כְּסִי כַדָּהּ סָרְעָה בְּאֶרֶץ

(בראשית יב, י).

פירש רש"י: "רעב בארץ - באותה ארץ לבדה, לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של הקדוש ברוך הוא שאמר לו ללכת אל ארץ כנען, ועכשיו משיאו לצאת ממנה". אבל הרמב"ן חלק על רש"י וסבר שאברהם אבינו לא נצטווה לירד מצרימה, ואדרבה: "גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלקים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא". וכבר ביארנו הענין בארוכה בספר בים דרך תורה פרשת לך לך (מאמר ד), לפי דעת הרמב"ן למה באמת ירד אברהם אבינו מצרימה שלא על פי הדיבור, על פי מה שכתב רבי אליעזר בנו של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזנסק זיע"א באגרת: "נידון המחלוקת שנתעורר בעוונותינו הרבים על הרב האי גאון החסיד המפורסם האב"ד דק"ק זעלחאב"ג", שאלתי את אאמ"ו נ"י והשיב לי בזה הלשון, מה זה חידוש אצליכם כבר היה לעולמים דברים כאלו, מצינו אברהם אבינו ע"ה שהפיל אותו נמרוד לכבשן אש ויצא בשלום, וכשבא לארץ ישראל נתהווה רעב בארץ ואמרו יושבי מקום ההוא, מחמת שזה המין בא אצלינו אירע לנו מקרה זה והלך למצרים כדי להשקט הדבר לבל יתפשט ביניהם, ואלולי זאת לא היה הולך למצרים שלא אמר לו השם יתברך כי אם לך אל ארץ כנען, וזה היה מעשרה ניסיונות שנתנסה, והנה לכאורה מה זה נסיון שהלך למצרים שהוא כמעט נגד ציווי השם יתברך, אלא צריך לומר כנ"ל."

הברכות ניתנו לאברהם

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ מֵאֶרֶץ וּמְמֹלַדְתָּךְ וּמִבְּיַת אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָה. וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְהָ שְׁמִי וְהָיָה בְרָכָה.

(בראשית יב, א - ב)

פירש רש"י: "והיה ברכה - הברכות נתונות בידיך, עד עכשיו היו בידי, ברכתי את אדם ואת נח ואותך, ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ". ובסוף פרשת חיי שרה נאמר (בראשית כה, ה): "וַיִּתֵּן אַבְרָהָם אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ לְיִצְחָק", ופירש רש"י: "ויתן אברהם וגו' - אמר ר' נחמיה ברכה דיאתיקי, שאמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם (לעיל יב ב) והיה ברכה, הברכות מסורות בידיך לברך את מי שתרצה, ואברהם מסרם ליצחק". נמצא שבשלשלת הדורות נמשכה מסירת כוח הברכות ליצחק.

נמסר ליצחק וזרע יעקב

לא מצאנו מפורש ביעקב שניתן לו כוח 'והיה ברכה'. אמנם בפרשת ויחי כאשר יעקב מברך את השבטים, בירך את יוסף (בראשית מח, טו-טז): "וַיֹּאמֶר הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְנוּ אֲבֹתַי לְפָנָיו אַבְרָהָם וְיִצְחָק הָאֱלֹהִים הִרְעָה אֹתִי מֵעוֹדֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. הַמְלֶאֶךָ הַגָּאֵל אֹתִי מִכָּל רָע יִבְרַךְ אֶת הַנְּעָרִים" וגו', וכתב האור החיים הק' שם: 'עוד יתבאר על פי דבריהם שאמרו (ב"ר פרשה ט), שמפתח הברכות היה ביד אברהם ומסרו ליצחק (שם פרשה סא) ויצחק מסרו ליעקב ויעקב מסרו ליוסף, והוא אומרו ויברך וגו' פירוש מסר בידו מפתח הברכות". מפורש להדיא שאת מפתח הברכות שנתן אברהם ליצחק, יצחק העבירו ליעקב ויעקב ליוסף, ולכך נאמר: "ויברך את יוסף".

כח הברכות בישראל

כן מבואר גם בזוהר הקדוש (עיין זוה"ק ח"א רכת, א ורלג, ב - רלז, א) שהברכות ניתנו ליעקב ומכווח זה בירך את שבטי יי-ה. ומיוסף ואילך

האלהי עליו, וזה שהשפעים העליונים ישתלשלו ויושפעו על המקבלים בהדרגות ואמצעיים, ובתנאים שיהיו המקבלים ראויים ועל יחס וסדר שמור, ושיהיו עם זה מוכנים לקבל השפע ההוא, ואם יפסק ההשתלשלות מאיזה מהאמצעיים ולא יהיה היחס שמור או הסדר או יהיה המקבל בלתי מוכן, יתבלבל השפע או היחס ולא יחול השפע האלהי בהשתנות הסדר, ולזה צריך שיהיה במקבל הכנה כדי שיחול בו השפע ההוא."

אמצעי בהורדת השפע

מוסיף הרב בעל העקרים: "וכשלא יהיה המקבל מוכן לקבל השפע האלהי, יוכן על ידי הנביא או על ידי הצדיק או החסיד ויהיה המברך אמצעי בהורדת השפע ההוא, וזהו ענין סמיכת היד שהיו סומכין ידיהם המברכים על המתברכין לתת הכנה אל המתברך שיקבל השפע או הטוב ההוא", וכאילו החסיד או הצדיק המברך הוא צנור להמשיך השפע האלהי על ידו, כמו שמצינו בענין הנבואה שהיתה שורה על ידי הנביא על הבלתי ראויים אליה, ובלבד שיהיה בהם קצת הכנה."

אצילות הברכה

הבנה נוספת מבוארת במביל"ט (בית אלקים שער התפילה פרק כ) שכתב לבאר ענין הברכות שאנו מברכים לאל יתברך, ובתוך דבריו כתב: "ואומר כי שפע הברכה על המתברך תמשך מצד הנפש בהיותה אצולה ונחצבת מתחת כסא הכבוד, ותכוין בשעה שתהיה קרובה לחזור אל המקום אשר ממנו חוצבה, וכמו שאמר הכתוב ביצחק (בראשית כז, ז) וַיִּבְרַךְכָּה לְפָנָי ה' לְפָנָי מוֹתִי, כלומר בהיותי לפני מותי וקרוב לחזור אל תחת כסא הכבוד הרי אני לפני ה', וכן על משה נאמר (דברים לג, א) אִישׁ הָאֱלֹהִים כְּשִׁבְרָךְ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָנָי מוֹתוֹ, כי בהיותו לפני מותו וסמוך אל מיתתו היה איש האלהים וקרוב יותר אליו, ואז תהיה הנפש כאילו נדבקת בשכינה, ותאציל מאת השכינה שפע למטה בדיבורה למתברך, וגם קודם למיתה מתקיימת ברכת הצדיקים בהתקרבם אל ה' בתפלתם וכוונתם במעשיהם הטובים ובחכמתם להתדבק אל השכינה, להאציל ממנה שפע אלהי לשיחול ברכה על המתברך."

ממוקוד הברכות

נמצינו למדים מדברי הקדמונים המביל"ט ובעל העיקרים, כיצד פועלת ברכת הצדיק

למתברך, שיש ביכלתו של הצדיק לברך כמו שהקדוש ברוך הוא מברך, שהרי הוא בעל הכוחות כולם. וכאשר הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם: "והיה ברכה", היתה הכונה שאותו כוח שהיה בידי מעכשיו יהיה מסור לך, ואברהם אבינו מסר כוח זה ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב ליוסף. וכל כלל ישראל ביכולתם לברך, כמבואר בדברי המהרש"א. אם כן מבואר כפשוטו שיש כוח אלקי ביד כלל ישראל לברך, וממילא אין זו קושיא כיצד פועלת ברכתם, לפי שהקדוש ברוך הוא נתן להם כוח לברך. אמנם בתוך בני ישראל ברכת הצדיק והחסיד מעולת יותר כמו שביארו רבותינו כיון שהצדיק יותר קרוב לשכינה, וביכלתו יותר להוריד ולהאציל שפע בברכתו, כדברי המביל"ט וספר העיקרים.

אברהם הקנה שמים וארץ לה'

מעתה נשוב לבאר למה דוקא אברהם אבינו זכה במפתח הברכה, ולא זכו לזה הצדיקים מהדורות הקודמים אדם הראשון מתושלח ונח, דבגמרא בסוטה יש לשון (ד, ב): "אמר רב כל הבא על אשת איש, אפילו הקנהו להקדוש ברוך הוא שמים וארץ כאברהם אבינו, דכתיב ביה הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ, לא ינקה מדינה של גיהנם". ופירש רש"י: "הקנהו להקדוש ברוך הוא כו' - השליטו בשבחו על הכל כאברהם שקראו קונה שמים וארץ". ומבואר שאברהם אבינו הקנה כביכול להקדוש ברוך הוא שמים וארץ בשבחו.

פרסום אמונתו

וכבר הקשו המפרשים וכי אברהם אבינו הקנה את הקב"ה על כל העולם, הרי בתורה נאמר בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והיא יסוד אמונתנו הזכה שהקב"ה ברא את העולם, ולשם מה צריך שאברהם אבינו יקנה את השמים והארץ להקדוש ברוך הוא שבראם, אבל רש"י פירש יפה שאברהם הקנהו להקדוש ברוך הוא שהשליטו על הכל, כי עד אברהם אבינו לא היו מכירים יושבי תבל בה' יתברך שברא את העולם, ואברהם אבינו שהיה ראש המאמינים פירסם שמו בעולם שידעו ויכירו הכל שיש מנהיג לבירה, והפיץ את אמונת היחוד שהקדוש ברוך הוא ברא שמים וארץ לבדו, ובכך הקנהו להקב"ה כביכול, שהביא הכרה לבני אדם שהקב"ה ברא את השמים והארץ. ולכך דוקא אברהם אבינו זכה שינתן בידו אותו כח

אלקי של מפתח הברכות, ולא זכו לכך דורות הראשונים, כי מפתח הברכות הוא כח אלקי לברך את אשר יחפוץ כמו שביאר הספר העקרים, ואברהם אבינו שהקנהו להקב"ה על השמים והארץ זכה לכך מדה כנגד מדה.

שומר שבת שותף למעשה בראשית

מעתה יש לבאר איך כל אדם יכול לזכות במפתח הברכה, דבגמרא שבת (ק"ט, ב) אמר רב המנונא: "כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכלו, מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, שנאמר ויכלו, אל תקרי ויכלו אלא ויכלו".

ועיין באור החיים הקדוש על הפסוק ויכלו (בראשית ב, ג) שהביא את דברי רב המנונא וכתב: "ודבריהם רחוקים ודחוקים לפי הנראה, מי שמע כזאת שיבא אדם וישתתף בדבר שכבר נגמרה מלאכתו, אין אחר מעשה כלום ובמה יעשה שותף. עוד מה היא הפעולה הגדולה הזאת שבאמצעותה ישיג השגה זו". ומתרץ האור החיים הקדוש בהקדם מה שפירש לעיל מינה (שם פסוק ב) ויברך אלקים את יום השביעי: "ולמה שפירש בזוהר (יתרו פח) כי ביום השבת משתלשל השפע של כל ששת ימי המעשה, יכוין על זה אומרם ויברך כי בו צוה ה' את הברכה לחיות העולמות".

השומר שבת - מקיים העולם

ועל פי זה מתרץ: "ולמה שפירשתי אמת יהגה חכם, ודבר ה' בפיהם אמת בטעם צודק, כי להיות שהשבת הוא המקיים העולם כל ששת ימים, ואחר עבור ששת ימים יבא שבת אחרת ויחייבו ויקיימו עוד ששת ימים אחרים, ולך לדעת כי מציאות השבת בעולם הוא קיומו שמקיימים אותו כי אם אין מקיימים שבת אין שבת, ותמצא שאמר ז"ל (שבת קנא ב) חלל עליו שבת אחד כדי שישמור שבתות הרבה ואם אין שומר שבת מה זאת עושה. ולזה כל המקדש את השבת וכו' פירוש מקיים ושומר קדושתו, באמצעות זה ישנו לשבת ומאמצעותו מתקיים העולם. הראת לדעת כי הוא המקיים העולם ואין לך שותף גדול מזה כדן וכהלכה".

כח הברכה משותפות נבריא

מבואר מדברי האור החיים הקדוש, שמי שאומר ויכלו נעשה שותף לקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, עבור שמקיים את העולם ומשפיע עליו שפע ברכה על ידי ששומר את השבת, ואותו לשון מצינו גם באברהם אבינו,

^א וידוע מהגר"א שהיה מברך בסמיכות ידיים, ומסופר על חתן אחד שלא רצה שהגר"א יסמוך עליו ידיו בברכתו מפני שחשש על השטריימל, ובטפשותו הפסיד בכך את הברכה.

^ב וכמו שנאמר בפר' חיי שרה (בראשית כד, ז): "ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר לְיָצֵאךָ אֶת אֶתְּךָ הַיּוֹם וְשָׁלַח מְלָאָכֶּךָ לְפָנָי וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם". ופירש רש"י: "ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי - ולא אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר (פסוק א) ואשביעך בה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם ואלהי הארץ. אמר לו עכשיו הוא אלהי השמים ואלהי הארץ, שהרגלתי בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית אבי היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ". מבואר נמי שאברהם אבינו הכיר בפני יושבי תבל, שהקב"ה ברא שמים וארץ וכביכול הקנה שמים וארץ.

שהקב"ה אמר לו (בראשית רבה מג, ז): "מעלה אני עליך כאילו אתה שותף עמי בברייתו של עולם, הדא הוא דכתיב (בראשית יד) קונה שמים וארץ". ואם הוא שותף במעשה בראשית, מובן היטב שכשם שהקדוש ברוך הוא יש בידו מפתח הברכות, כן כביכול לשותף אברהם אבינו ניתן כוח הברכות.

'קונה שמים וארץ'

והארץ. כי אכן כך הוא סדר הדברים, מאחר שאומרים ישראל ויכולו נעשים שותף לקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, ומקדשים שמו יתברך כמו אברהם אבינו שהקנהו להקב"ה בשמים ובארץ, ולכך זוכים לומר לפניו "קונה שמים וארץ" וזוהו זוכים שיהיה מפתח הברכה נתון לכל אחד ואחד בזכות שמירת השבת. (15 לך לך סה)

ומכאן יבואר דבר נפלא למה בסדר ליל שבת תיקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בסדר מעין שבע את הלשון "קונה שמים וארץ", ולא מצאנו במקום אחר לשון קונה שמים וארץ בתפילות ישראל, ושעת האמירה קונה שמים וארץ הוא לאחר שאומרים ויכולו השמים

מעשה מן הים

שבת מקור הברכה

בפיוט לכה דודי אמרינו: "כי היא מקור הברכה", שמקור הברכה ניתן לשבת, ולפי זה נמצא שכשם שנתן הקדוש ברוך הוא כוח הברכה לאברהם, כן נתן את כוח ברכה ליום השבת שממנה יושפע חיות לכל העולם. ושמעתי מהגאון ר' זלמן סורוצקין זצ"ל שכיהן כרב בעיירה זיטל ליד ראדין עירו של החפץ חיים, ובאותה עיירה דר בעל עגלה שהתפרנס מכך שהיה מוציא ומכניס את יושבי העיר לרכבת שהיתה על אם הדרך לעיר הגדולה. אותו בעל עגלה היה ירא השם ושומר תורה ומצוות, אבל כאשר הזקין ולא היה בכוחו לעבוד למחייתו העביר את העבודה לבנו. ובנו לא הלך בדרכי אביו ולא שמר שבת ותורה ומצוות, ובשבת גם כן היה נוסע עם העגלה להביא אנשים מהרכבת לעיר, ואנשי העיר פחדו לומר לאביו להוכיחו בגלל בריאות האב שהייתה רפויה. פעם אחת הזדמן ר' זלמן סורוצקין לעיר הגדולה ורשא בזמן שהחפץ חיים שהה בה לצרכי ציבור, ובהיותו בורשה הוא פגש גם את אותו בעל עגלה שהגיע לורשה, שאל אותו הגר"ז מה מעשיך כאן, ענה לו הבעל עגלה שאמו באה אליו בחלום שהחפץ חיים מגיע עתה לעיר ורשה וכדאי לו לילך להתברך מפיו, והגר"ז סורוצקין חשב בליבו, שאם כן הוא יכנס אל החפץ חיים לפני אותו יהודי, ויספר לחפץ חיים על מעשי בנו בשבת, כך שהחפץ חיים יידע לומר לאותו יהודי שיחזק את בנו בשמירת שבת. והגר"ז עמד והמתין עד שהחפץ חיים יסיים תפילתו, אבל לפני שהספיק לגשת כבר אותו בעל עגלה ניגש אל

החפץ חיים לבקש את ברכתו, ואז שמע הגר"ז איך ענה לו החפץ חיים, כתוב בתורה ויברך אלקים את יום השביעי, שהקדוש ברוך הוא נתן את הברכות ליום השביעי יום השבת, ולכן בני אם הנך שומר שבת הרי אינך זקוק אלי כי הנך מבורך על ידי השבת, ואילו חלילה אינך שומר שבת ואתה רוצה שאברך אותך ממקום אחר, מהיכן אמצא לך ברכות שהרי הם נמצאים בידי השבת. אותו יהודי פרץ בבכיה מדוע החפץ חיים אומר לו, כן ודאי שהוא שומר שבת, ענה לו החפץ חיים בני בשום מצוה מן המצוות לא נאמר אתה ובנך ובתך, ובשבת התורה אמרה (שמות כ, ט): "וְיִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ". אם בנך מסיע עגלה בשבת, ובתך מסרקות שערותיה בשבת, איך האבא יהיה מבורך בברכת השבת, והיה אומר הגר"ז סורוצקין ממעשה הבן כולם ידעו, אבל ממעשי הבת רק החפץ חיים ידע ברוח קדשו.

שותף מה שעשה עשוי

ידוע מהרה"ק ר' שלומק'ה מזויעהל ז"ל בעת מלחמת העולם, ר' אפרים זלמן הלפרין שהיה מאנשי ביתו נכנס אליו פעם אחרי קידוש בליל שבת, וסיפר לו החדשות שהגרמנים ימח שמם עומדים בפתח שערי ארץ ישראל, אמר לו ר' שלומק'ה מדוע לא באת לספר לי לפני הקידוש, ענה לו ר' אפרים זלמן מה היה אילו הייתי בא לפני הקידוש, השיבו ר' שלומק'ה כל האומר ויכולו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית, ושותף מה שעשה עשוי. שהשומר שבת נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית ומאחר שהוא שותף בבריאה יכול לפעול. (15 לך לך סה)

מוסר מן הים

התורה מונעת פורענות

מצינו בגמרא פסחים (צד, ב) דנבוכדנצר הרשע שהשליך את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש, נקרא: "בן בנו של נמרוד הרשע שהמריד את כל העולם כולו עלי במלכותו", ופירש רש"י: "לאו דוקא בן בנו, אלא כלומר מזרע נמרוד", שהיה ממשיך דרכו של נמרוד לנסות לחבל בנטע האמונה אשר נטע אברהם.

נמצא שלא רק אברהם אבינו השאיר אחריו ירושה, אלא גם נמרוד הרשע השאיר אחריו ירושה, ונבוכדנצר שחיק טמיא היה מנסה

ליורשו. שכן נאמר בפרשתינו (בראשית יד, א): "וַיְהִי בַיּוֹם אֲמַרְפֶּל מֶלֶךְ שִׁנְעָר". ופירש רש"י: "אמרפל - הוא נמרוד שאמר לאברהם פול לתוך כבשן האש". ואילו חנניה מישאל ועזריה הם בני בניו של אברהם אבינו ומחזיקים מורשתו למסור נפשם על קדושת ה'. וכל אחד ואחד מישראל צריך לידע שהוא בנו של הקדוש ברוך הוא, בן בנו של אברהם אבינו. וכאשר הוא הולך בדרכו הרי הוא ממשיך את דרך אבותיו. שכן יצחק המשיך דרכו של אברהם, ויעקב המשיך דרכם של יצחק ואברהם. ואנו מבני בניהם צריכים להמשיך את המורשה קהילת יעקב.

תוספת שבת

יש שאינם עובדים כבר מצהרי יום השישי, אך עד הדקות האחרונות שקודם השבת הם מעלים עשן עד בוא הנשמה יתירה דשבת, ואפילו אחרי שהם כבר יצאו מהמקווה, ומיד במוצאי מנוחה רצים לעשן, וכי מה יקרה אם יחכו כמה דקות. וכיצד יקרא עליהם 'שומרי שבת' אם אינם מצפים לבוא השבת. אלא חלילה... וכל כמה שיקדים אדם לסדר את ביתו לכבוד שבת, הרי הוא מוסיף בקדושת השבת, וזוהו לתוספת ברכה. (70ט מוטות מסעי

(פא)

דבר בעיתו

דברים שנאמרו בחול המועד פסח תשפ כשהשתוללה מגפת הקורונה

דאגה כללית דוגמת שאר הדברים שהם יום המיתה ועומק הדין שהם נוגעים לכל אחד אחד, אך בזמנינו אנו לכל ישראל יש אותה דאגה מתי ניפטר מהקורונה, ואף זה נכלל ב'היום' אם בקולו תשמעו, וכמו שאמרו חז"ל: "ר' לוי אמר אילו היו ישראל עושין תשובה אפילו יום אחד מיד הם נגאלין, ומיד בן דוד בא" (שיר השירים רבה ה, ב).

ממשיך המהרש"א: "ועומק הדין לומר לך שיהו מתון בדין, לפי שהוא עמוק מי ימצאנו, ועל דרך זה אמרו (יבמות צב, א. סנהדרין ו, ב) הדין יקוב ההר, כאלו הדין בעומקו של ההר". וכן נראה המצב היום עם הקורונה, שהוא דין על כל העולם. וביותר דעמדין בימי העומר, ואיתא מהאר"י הקדוש (שער הכוונות דרושי הפסח דרוש יא): "הנה ימי העומר הם בחינת דינין וגבורות". ובשביל שהדין לא יקוב את ההר, צריך שהדין יקוב את הלב, להבין שיש בורא לעולם, ויושיענו היום אם בקולו תשמעו. דבאמת כל אדם צריך להתעורר בכל יום לתשובה שמא ימות, אך היצר מרחיק מהאדם את הדאגה מהמיתה, ועל ידי הקורונה, הפחד מקרב את האדם למחשבה על יום המיתה, ובכך יקוב האדם את ליבו בתשובה, ומיד ובא לציון גואל. וזה מה שמסיים שם המהרש"א: "ואפשר דיום נחמה יהיה מקודם בבוא משיח בן יוסף וק"ל". דגם החכמים אינם יודעים מה צריך להיות, האם קודם מלכות בית דוד, או שמא יום הנחמה עוד קודם ביאת משיח בן יוסף, אמנם וודאי שיבוא ויגאלנו.

הבריות תמהים לשאלו האם יהיה לזה סוף, יש שאומרים בזה סברות כריסיות ללא שום מקור, ובאמת אמרו בגמרא פסחים, (נד, ב): "תנו רבנן שבעה דברים מכוסים מבני אדם אלו הן יום המיתה, ויום הנחמה, ועומק הדין, ואין אדם יודע מה בלבו של חברו, ואין אדם יודע במה משתכר, ומלכות בית דוד מתי תחזור, ומלכות חייבת מתי תכלה". ופירש רש"י: "ויום הנחמה - של כל אדם, מתי יתנחם מדאגתו". והמהרש"א מוסיף בזה: "שבעה דברים מכוסים מבני אדם יום המיתה - על דרך מה שאמרו ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך ונמצא כל ימיו בתשובה. ויום נחמה - פירש רש"י של כל אדם כו' ע"ש, ויותר נראה לפרש יום נחמה שיתנחמו ישראל על גלותן והיינו טעמא שיהיו כל ישראל תמיד בכל יום בתשובה דאין נגאלין אלא בתשובה כדאמר פרק חלק היום אם בקולו תשמעו".

ואם כן חז"ל עונים תשובה על אותה שאלת רבים מה יהיה הסוף, אימתי הוא יום הנחמה. דיש שעונים הנה בא היום אשר לו חיכינו, דע"י ה'קורונה' תבוא הגאולה. אבל כיצד אדם יכול לומר כך, והרי הגמרא אומרת שהיא מכוסה מבני אדם. וכן הסיבה לכך כדי שיהיה כל ימיו בתשובה. וכל המתנבאים שמשח מגיע גורמים שלא יחזרו בתשובה. ובאמת יש לעיין בדברי רש"י שפירש: "ויום הנחמה - של כל אדם, מתי יתנחם מדאגתו". דלכאורה כל אדם יש לו דאגות אחרות, ואם כן אין זה

ימי הילולא - ממצולות ים

ט"ו מרחשוון תשי"ד - רבי אברהם ישעיה ב"ר שמריהו יוסף קדליץ זצ"ל - החזון איש

דאף על פי שלא קיבל מאותו עשיר מאומה, כתב בספרו לטובת אותו עשיר. (64 שבועות - נשא פג)

לא ויתר על עומק העיון

לחזו"א היו תלמידים גאוני עולם, ואחד מגדולי תלמידי החזו"א היה הגר"י ברעטלער זצ"ל, וכידוע שהחזו"א על עירובין הם מהקשים להבנה, ובסוף ימיו של החזו"א נחלש כוח עיונו לפיכך ביקש החזו"א מהגר"י ברעטלער ז"ל שילמד עמו את מסכת עירובין, ויסביר לו את מה שהוא עצמו כתב בספרו. והוא מבהיל על הרעיון איך שאפילו לאחר לימוד של שבעים שנה, ולאחר שחיבר את ספרו הנורא חזון איש, עדיין לא נמנע מעומק העיון, ואפילו שאינו מבין מה שהוא עצמו כתב, הוא מבקש מתלמידו שיסביר לו מה שהוא עצמו כתב. ובזה לימד דעת את העם כיצד לומדים תורה בעיון. ומי לנו גדול מהחזו"א שהיה מתחילתו חלש מאוד, ואפילו הכי היה כל ימיו לומד ומתייגע על התורה עד אפיסת הכוחות. (49 תצוה עט)

לאחר כשנה הגיע אותו עשיר לארץ ישראל, ונכנס לפגוש את החזו"א, שאל אותו החזו"א מהיכן הוא, וכאשר ענה מלונדון, מיד שאל החזו"א האם הוא מכיר את פלוני אלמוני, נענה אותו עשיר אני הוא. שמח החזו"א והוציא ממגירתו חבילה של כל הצ'קים שהוא שלח, והושיט לו באומרו שאינו רוצה להינות מאחרים. ראה החזו"א שנתכרכמו פניו על שהוא אינו רוצה להינות ממתנתו, אמר לו החזו"א שהוא כעת הולך להדפיס את ספרו 'חזון איש' על יבמות, כך שהוא יכול לתת לו צ'ק אחד בשביל הספר. התבטא אותו עשיר רבי בשביל ספרים יש הרבה שיתרמו. מיד החזיר לו החזו"א את הצ'ק ולא קיבל ממנו כלום, שהרי אמר שאינו חפץ לתת בשביל ספרים. לאחר שאותו עשיר חזר ללונדון, סיפר זאת בצער להרב אברמסקי, ענה לו הרב אברמסקי שאין האשמה בו, כיון שהגח"ע כתב לו 'ועשית כחכמתך', ולא כחכמת אותו עשיר. ויש לידע גדולת החזו"א

שלא להינות ממתנת בשר זדם

שמענו ממז"ר הגר"י אברמסקי זצ"ל, שלאחר שהחזו"א עלה לארץ ישראל, הרב אברמסקי כבר היה בלונדון, שלח אליו הגאון רבי חיים עוזר מכתב שארי עלה מבבל, ומאנינות נפשו אינו נזקק לאחרים, וביקש ממנו שידאג לצרכיו וסיים 'ועשית כחכמתך'. ואף על פי שהיו הרבה עשירים בקהילתו, הוא חשב בדעתו לפנות דווקא לאחד שהיה מוקיר רבנו, והתקשר אליו שהוא רוצה לבוא אליו, אמר לו אותו עשיר שאין זה כבוד שהרב יבוא אליו, אלא הוא יבוא אל הרב. ענה לו הרב אברמסקי 'כאשר אתה צריך אותי תבוא אלי, אך היות ואני צריך אליך, אבוא אני אליך'. וכך היה הרב אברמסקי הגיע אליו והראה לו את המכתב מהגר"ח"ע, שאל אותו עשיר כמה החזו"א נצרך למחייתו, ענה לו הרב אברמסקי שהיות ואין לו ילדים, אך גם לחיות בעניות אין זה ראוי, לפיכך שישלח לו חמישים דולר לחודש. ובאמת שלח אותו עשיר לחזו"א בכל חודש חמישים דולר.

יוצא לאור על ידי מכון בים דרך

לפרטים והנצחות 0556712159

אפשר לקבלו כל שבוע דרך המייל bd025401167@gmail.com